

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **P. M.**

skazanego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 3 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 12 marca 2024 r.

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 29 marca 2023 r., sygn. akt II AKa 528/22,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 września 2022 r., sygn. akt VIII K 102/22,

**uchyla zaskarżony wyrok w zaskarżonej części i przekazuje
sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 września 2022 r., sygn. akt VIII K 102/22, Sąd Okręgowy w Warszawie VIII Wydział Karny uznał **P. M.** za winnego popełnienia przestępstw:

1. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 3 k.k. i za ten czyn wymierzył mu karę 12 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności,
- z art. 178a § 1 k.k. i za czyn ten wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.
2. z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i za czyn ten wymierzył mu karę 2 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd I instancji rzeczono powyżej kary pozbawienia wolności połączyć i orzekł wobec **P. M.** karę łączną pozbawienia wolności w wymiarze 12 lat i 7 miesięcy pozbawienia wolności.

Nadto Sąd orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 lat w związku ze skazaniem za czyn z art. 178a § 1 k.k., świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej w kwocie 5000 zł, rozstrzygnął o dowodach rzeczowych. Zwolnił oskarżonego od zapłaty kosztów sądowych w całości, przejmując wydatki na rachunek Skarbu Państwa.

Powyższe rozstrzygnięcie wyrokiem z dnia 29 marca 2023 r., sygn. akt II AKa 528/22 r., Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił w ten sposób, że:

3. uchylił orzeczenie o karze łącznej,
4. uchylił orzeczenie przepadku dowodu rzeczowego ujętego w wykazie dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych nr [...] (Drz [...]) pod poz. 1,
5. uchylił wyrok w zakresie czynu z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii popełnionego przez **P. M.** i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie,
6. połączył kary pozbawienia wolności i orzekł wobec oskarżonego **P. M.** karę łączną

12 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności,

7. na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie,
8. zwolnił oskarżonego w całości od zapłaty kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, wydatkami obciążając Skarb Państwa.

Od ww. wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie obrońca skazanego P. M. wniósł kasację w części, w jakiej Sąd utrzymał w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w Warszawie zarzucając rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, to jest:

1. wydanie przez sąd nienależycie obsadzony, a to z uwagi na obecność w składzie orzekającym SSA P. R., który to sędzia został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018, poz. 3), powołanej wadliwie, niezgodnie z przepisami i nie posiadającej wskutek upolitycznienia, cechy organu niezależnego, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą na zasadzie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.;
2. rażącą obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. poprzez wadliwe niezastosowanie i nieuchylenie wyroku sądu I instancji - Sądu Okręgowego w Warszawie, sygn. akt VIII K 102/22, pomimo zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej wyrażonej w tym przepisie, tj. wydania tego wyroku przez Sąd nienależycie obsadzony, a to z uwagi na obecność w składzie SSO M. C., który to sędzia został powołany na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018, poz. 3), powołanej wadliwie, niezgodnie z

przepisami i nie posiadającej wskutek upolitycznienia, cechy organu niezależnego;

3. mające wpływ na jego treść rażące naruszenia prawa procesowego, tj. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. polegający na nieprecyzyjnym, pozornym i z pominięciem jego istoty rozpoznaniu zarzutów z punktu 2a apelacji obrońcy, dotyczącego błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku Sądu Okręgowego - sądu I instancji;
4. mające wpływ na jego treść rażące naruszenia prawa procesowego, tj. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. polegające na wadliwym rozpoznaniu zarzutu z punktu 2b apelacji obrońcy, dotyczącego dowolnej oceny dowodu z opinii biegłego toksykologa, polegającym na nieodniesieniu się do jego istoty.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Za oczywiście zasadny uznać należało podniesiony w kasacji zarzut związany z nienależytą obsadą Sądu odwoławczego (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), co umożliwiło uwzględnienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

W składzie Sądu Apelacyjnego w Warszawie zasiadali sędziowie tego Sądu: I. S. i P. R. oraz delegowany sędzia Sądu Okręgowego P. B.. Zarzut zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci nienależytej obsady sądu powiązany został z udziałem w rozpoznaniu sprawy SSA P. R..

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie stwierdzał, że sam fakt, iż w składzie orzekającym zasiada sędzia sądu powszechnego powołany na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) nie powoduje jeszcze kwalifikowanej wady

prawnej wydanego przez ten sąd orzeczenia. Takie stanowisko wynika z uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), w której stwierdzono m.in., że: „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Wykładnia prawa zawarta w tej uchwale jest nadal obowiązująca i w myśl art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (tj. Dz. U. 2021 r., poz. 154 ze zm.) Sąd Najwyższy pozostaje nią związany jako zasadą prawną. Sąd Najwyższy konsekwentnie staje na trafnym stanowisku, że nic w tym względzie nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (por.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK, z. 10, poz. 41; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2002, z. 6, poz. 22). Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten „wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały 3 Izb SN (BSA 1-4110-1/20), ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanović mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego)” (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; por. także m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2023 r., V KK 17/12 oraz z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21).

Pogląd zawarty w uchwale trzech Izb został następnie potwierdzony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22). Z tego ostatniego orzeczenia wynika, iż „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Jednocześnie we wspomnianej uchwale z dnia 2 czerwca 2022 r. Sąd Najwyższy uznał, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1.

W tym względzie istotne jest również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w wyroku Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie *Grzęda przeciwko Polsce* (skarga nr 43572/18) przyjął, że „[...] cały ciąg wydarzeń w Polsce [...] wyraźnie wskazuje na to, że kolejne reformy sądownictwa miały na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej, począwszy od poważnych nieprawidłowości w wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015 r., poprzez przebudowę KRS i utworzenie nowych izb w Sądzie Najwyższym, po rozszerzenie kontroli Ministra Sprawiedliwości nad sądami i zwiększenie jego roli w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów” (pkt 348 wyroku według tłumaczenia na język polski dostępnego w bazie orzeczeń ETPCz HUDOC).

W przywołanej już uchwale Sądu Najwyższego w sprawie I KZP 2/22 wskazano ponadto, że „Najistotniejszym skutkiem dopuszczenia do funkcjonowania, w przestrzeni obejmującej swoim zasięgiem proces nominacyjny sędziego, organu powołanego w sposób sprzeczny z Konstytucją RP, jest obalenie funkcjonującego dotąd *in gremio* i *a priori* domniemania niezawisłości tak powołanego sędziego. Nie istnieje ono już w stosunku do kandydatów, którzy przystąpili do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r. Nie oznacza to samo w sobie stwierdzenia ich stronniczości, lecz nie ma wobec opisanego wyżej «skażenia» procesu

nominacyjnego, możliwości prostego odwołania się do tego domniemania”. Oznacza to, że brak bezstronności i niezawisłości sądu, w składzie którego zasiadał sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w wadliwym procesie przed Krajową Radą Sądownictwa od 17 stycznia 2018 r., należy ustalić *in concreto*.

Przeprowadzając test niezależności i bezstronności sądu w kontekście ewentualnego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., należy mieć na względzie szereg okoliczności. Oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego, istotną rolę w tej ocenie powinny odgrywać m.in.: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, fakt uzyskania nominacji na stanowiska funkcyjne pozostające w dyskrejonalnej kompetencji władzy politycznej, udział w pracach gremiów powiązanych z władzą polityczną, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy politycznej, co obejmuje również tzw. delegacje ministerialne, dodatkowe zatrudnienie w jednostkach bezpośrednio podporządkowanych władzy politycznej, charakter sprawy, do której rozstrzygnięcia ukształtowano dany skład sądu, a także działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję ramy udziału w debacie publicznej, a wskazujące na zaangażowanie w realizację określonych celów politycznych władzy wykonawczej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2022 r. II KS 32/21, z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22 oraz z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23).

Orzeczenia wydawane przez sąd z udziałem SSA P. R. były już niejednokrotnie uznawane przez Sąd Najwyższy za dotknięte uchybieniem o randze bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W uzasadnieniu wyroku w sprawie II KK 119/22 z dnia 6 kwietnia 2023 r. Sąd Najwyższy podkreślił, że sędzia P. R. został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie w procedurze przed Krajową Radą Sądownictwa ukształtowaną przepisami wspomnianej ustawy nowelizującej KRS, a następnie, w bardzo krótkim okresie

otrzymywał kolejne nominacje na stanowiska funkcyjne, przekazywane mu w ramach dyskrecjonalnych decyzji Ministra Sprawiedliwości. W uzasadnieniu tego wyroku przytoczono, że sędzia P. R. został powołany na funkcję Prezesa Sądu Rejonowego w K., po czym Minister Sprawiedliwości powołał go na stanowisko Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a następnie również do Zespołu do spraw czynności Ministra Sprawiedliwości podejmowanych w postępowaniach dyscyplinarnych sędziów i asesorów sądowych. Sędzia P. R. został następnie delegowany przez Ministra Sprawiedliwości do Sądu Okręgowego w Warszawie, po czym objął funkcję Wiceprezesa ds. karnych tego Sądu, a następnie został Wiceprezesem Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Za istotne uznano także to, że sędzia P. R. uzyskał awans do sądu wyższego rzędu – z Sądu Rejonowego do Sądu Apelacyjnego – omijając jeden „szczebel awansowy”, jakim jest stanowisko sędziego Sądu Okręgowego. W sądzie tym co prawda orzekał, i to przez ponad dwa lata, ale tylko na podstawie delegacji Ministra Sprawiedliwości. Zwrócono także uwagę na działania sędziego P. R. jako rzecznika dyscyplinarnego, korelujące z publicznie deklarowanymi oczekiwaniami władzy wykonawczej, w tym głównie Ministra Sprawiedliwości, mające na celu wywołanie „efektu mrozącego” u innych sędziów (zob. szerzej uzasadnienie wyroku w sprawie II KK 119/22).

Stanowisko wyrażone w sprawie II KK 119/22 znalazło następnie potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22, a także w wyroku z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23. Warto również zauważyć, że jeszcze przed przeprowadzeniem testu nienależności i bezstronności sądu orzekającego z udziałem sędziego P. R. Sąd Najwyższy w kilku orzeczeniach wyraził wstępną ocenę, że sąd z jego udziałem może być nienależycie obsadzony. Już w sprawie II KS 32/21, o której była mowa powyżej, a także w sprawie II KK 562/21 – wyrok z dnia 21 marca 2023 r., gdzie powodem uchylenia wyroku sądu odwoławczego był udział w jego wydaniu SSA P. S., na marginesie głównych rozważań Sąd Najwyższy podkreślił, że także co do SSA P. R. zachodzi prawdopodobieństwo zaistnienia podobnych okoliczności, jak w przypadku sędziego P. S., mających znaczenie dla oceny dochowania przez skład sądu orzekającego z jego udziałem standardu bezstronności i niezawisłości w odbiorze społecznym.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela stanowiska wyrażone w przywołanych orzeczeniach. Także na gruncie tej sprawy zachowują aktualność przytoczone w nich argumenty prowadzące do wniosku, że sąd z udziałem SSA P. R. nie jest sądem należycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Już tylko dodać trzeba, że w kilku postępowaniach, także wobec SSA I. S. stwierdzono istnienie silnych powiązań z władzą wykonawczą, co w konsekwencji skutkowało stwierdzeniem uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (por. wyroki Sadu Najwyższego w sprawach: II KK 74/22, II KK 76/23 oraz II Kk 296/23). Okoliczność tę, stosownie do treści art. 536 k.p.k. również Sąd Najwyższy miał na uwadze uwzględniając kasację.

Wobec powyższego, uznając oczywistą zasadność kasacji, Sąd Najwyższy rozpoznał ją w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci nienależytej obsady sądu spowodowało, że odnoszenie się do pozostałych zarzutów kasacyjnych stało się zbędne (art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd II instancji winien kierować się przedstawionymi uwagami i rozpoznać ją w składzie wolnym od wad prawnych.

[PGW]

(r.g.)